

Της Anne Marie Faraggi Rychner

Η ιστορία του εβραϊκού πληθυσμού της Θεσσαλονίκης έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών. Εδώ θα περιοριστούμε σε μία σύντομη αναφορά, προκειμένου να εντάξουμε την εβραϊκή κοινότητα στο ιστορικό της πλαίσιο. Θα προσεγγίσουμε τη ζωή στη Θεσσαλονίκη, τα γεγονότα που συνέβαλαν στη μετανάστευση προς τη Γαλλία, τους εκτοπισμούς του 1943, τη μετανάστευση προς τη Γαλλία και τις πηγές γενεαλογίας των απογόνων γαλλικών οικογενειών.

Η ΖΩΗ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. Ο εβραϊκός πληθυσμός της Θεσσαλονίκης αποτελούνταν από τους Ρωμανιώτες ή Ελληνόφωνους Εβραίους, που υπήρχαν από την Αρχαιότητα. Με την άφιξη εμπόρων Ασκενάζι και Εβραίων από την Προβηγκία και την Ιταλία γρήγορα έγινε πολυπολιτισμικός. Όμως μετά το 1492, την σημαντικότερη ομάδα θα την αποτελέσουν Σεφαραδίτες που εκδιώχθηκαν από την Ισπανία, την Πορτογαλία, τη Ν. Ιταλία και τη Σικελία, που ανήκαν επίσης στην βασιλική αυλή της Αραγονίας ενώ, κατά τον 18ο αιώνα, θα εγκατασταθούν στην πόλη οι Λιβούρνοι.

Πρόκειται για τις πλούσιες οικογένειες Allatini, Fernandez, Misrachi και Morpurgo με καταγωγή από την Τοσκάνη. Ο γιατρός Moïse Allatini θα συμβάλει, σαν πραγματικός μαικήνας, στην ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης, αναπτύσσοντας, μεταξύ άλλων, την αλευροποιία, την κεραμοποιία και το καπνεμπόριο. Μέχρι το 1912, η ζωή σε αυτή την οθωμανική πόλη ρυθμιζόταν από τους κανόνες που θέσπιζε η Υψηλή Πύλη, η οποία παραχωρούσε ευρεία διοικητική αυτονομία σε κάθε θρησκευτική κοινότητα. Κάθε κοινότητα ζούσε στη συνοικία της και είχε το δικό της νεκροταφείο. Σύμφωνα με μια δημογραφική στατιστική, που δημοσιεύθηκε στην Le Journal de Salonique το 1901, από τους 86.702 κατοίκους της πόλης, οι Εβραίοι αντιπροσώπευαν το 51% του πληθυσμού, έναντι 31% των Μουσουλμάνων, 14.5% των Ελλήνων, 1,5% των Βουλγάρων, 0,5% των Αρμενίων, 0,5% των Καθολικών και 1% των αλλοδαπών. Να σημειωθεί ότι οι μισοί μουσουλμάνοι ήταν Ντονμέδες. Στην εβραϊκή συνοικία, η οποία βρισκόταν στο κάτω μέρος της πόλης υπήρχαν 32 συναγωγές, καθώς και πολλοί χώροι προσευχής. Οι βιομηχανίες (καπνού και κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων), τα χρηματοοικονομικά, το εμπόριο, οι βιοτεχνίες και οι λιμενικές δραστηριότητες αποτελούσαν τους πυλώνες της οικονομίας και, από τα τέλη του 19ου αιώνα, η ανώτερη και η μεσαία τάξη που αποτελούσε μόλις το 25% του εβραϊκού πληθυσμού, ευημερούσε. Αντίθετα, η εργατική τάξη, δηλαδή το 75% της κοινότητας, ήταν εξαθλιωμένη. Η συντριπτική πλειοψηφία ήταν ισπανικής καταγωγής και μιλούσε την ιουδοϊσπανική γλώσσα.

Phoca PDF

Ωστόσο, τα γαλλικά, που διδάσκονταν από το 1873 στα σχολεία της Alliance Israélite Universelle (AIU) ήταν η δεύτερη γλώσσα που χρησιμοποιούσαν οι κύκλοι της καλής κοινωνίας, προς τους οποίους απευθυνόταν κυρίως η εκπαίδευση. Τα γεγονότα που ευνοούν τη μετανάστευση Το τέλος του 19ου αιώνα υπήρξε μία μεταβατική περίοδος για την κοινότητα. Ήδη το 1855, ο γιατρός Moïse Allatini άνοιξε το δρόμο για τον εκσυγχρονισμό μεταρρυθμίζοντας το σχολικό σύστημα προκειμένου να προσδώσει στους Εβραίους της Ανατολής δυτική κουλτούρα. Ήταν ένας πραγματικός πρόδρομος. Η μεταμόρφωση της κοινωνίας και η εκμάθηση της γαλλικής γλώσσας οφείλεται στην AIU και τα σχολεία της και προκάλεσε από το 1873 και μετά το άνοιγμα προς την Ευρώπη και την έκδοση γαλλόφωνου τύπου, παράλληλα με την κυκλοφορία εφημερίδων στην ιουδοϊσπανική γλώσσα. Η εφημερίδα Journal de Salonique, υπό τη διεύθυνση της οικογένειας Saadi Levy, κυκλοφορούσε μεταξύ του 1895 και του 1911, συμμετείχε στο προοδευτικό ρεύμα της εποχής και στη διάδοση του φιλοσοφικού κινήματος του εβραϊκού Διαφωτισμού, Χασκάλ. Η ιδέα ήταν να καλλιεργηθεί πνεύμα ανοιχτών οριζόντων, να αναπτυχθεί βούληση εκσυγχρονισμού και χειραφέτησης, όπως και στην εβραϊκή αστική τάξη του Παρισιού. Από τους αναγνώστες, περισσότερο επηρεάστηκαν από το κίνημα ήταν αυτοί που ανήκαν στους πνευματικούς κύκλους της πόλης. Η γοητεία της Γαλλίας και ειδικότερα του Παρισιού, της πόλης του φωτός, ενισχύθηκε. Οι διαφημιστικές σελίδες της εφημερίδας εξήραν την κομψότητα και τα καταστήματα του Παρισιού. Οι αναχωρήσεις των σημαντικών προσωπικοτήτων και τα ταξίδια του μέλιτος στην Ευρώπη ανακοινωνόταν στη στήλη “Ηχώ της πόλης”. Για τις εύπορες οικογένειες, η μετάβαση των παιδιών τους για σπουδές στη Γαλλία ήταν εγγύηση επιτυχίας, που πάντα ανακοινωνόταν με υπερηφάνεια στον Τύπο. Το 1906, η Γαλλική Λαϊκή Αποστολή ιδρύει στην πόλη σχολεία αρρένων και θηλέων και, κατά το πρώτο έτος, θα εγγραφούν μερικές εκατοντάδες μαθητές. Το 1909 ιδρύονται σχολεία του Γαλλικού Ινστιτούτου που προσελκύουν πολλούς μαθητές. Αυτή η εκπαιδευτική προσπάθεια, το πνεύμα εκσυγχρονισμού και δυτικοποίησης που προωθούσε η AIU και ο τύπος, απετέλεσε την αιτία της αφύπνισης και της διεύρυνσης των αντιλήψεων της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης και προετοίμασε το έδαφος για την μετανάστευση που ακολούθησε κατά τα επόμενα χρόνια. Να προστεθεί ότι το 1919, η κατασκευή της νέας σιδηροδρομικής γραμμής Simplon-Orient-Express θα συνδέσει την Αθήνα με το Παρίσι μέσω Θεσσαλονίκης και αυτός ο πολυτελής συρμός θα επιτρέψει την ευκολότερη μετάβαση των ευπόρων στην Ευρώπη. Οι παράγοντες που προκαλούν τη μετανάστευση Το 1909 η επιβληθείσα στρατολόγηση των μη μουσουλμάνων υπηκόων απετέλεσε την αρχή των εξελίξεων. Πολλοί Εβραίοι, για να αποφύγουν την στράτευση, επέλεξαν την εξορία. Το φθινόπωρο του 1912 ξέσπασαν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και στις 8 Νοεμβρίου η Θεσσαλονίκη προσαρτήθηκε στην Ελλάδα. Με φόβο και ανησυχία οι Εβραίοι παρακολουθούν την είσοδο του ελληνικού στρατού στην πόλη. Ο εξελληνισμός αρχίζει άμεσα και οι ελληνικοί νόμοι αντικαθιστούν τους οθωμανικούς. Η κοινότητα πρέπει να μεταβάλει ξαφνικά τον τρόπο ζωής της, να χάσει τη διοικητική της αυτονομία, να ενταχθεί στο ελληνικό κράτος, να μάθει να μιλά και να διαβάζει ελληνικά και να απωλέσει την οθωμανική ιθαγένεια. Ορισμένοι επιδιώκουν να επανενσωματωθούν ή να αποκτήσουν άλλη ιθαγένεια (αυστριακή, ουγγρική, ισπανική, γαλλική, ιταλική, πορτογαλική ή ακόμη και περσική). Αλλά το κύριο πρόβλημα του πληθυσμού της Θεσσαλονίκης ήταν η απώλεια της ενδοχώρας του μετά από την χάραξη των νέων συνόρων στα βόρεια.

Phoca PDF

Η Θεσσαλονίκη, πόλη-λιμάνι, μετατράπηκε πλέον σε παραμεθόρια πόλη και αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τα πολλά επαγγέλματα που συνδέονταν με το λιμάνι αλλά και όλες τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες με τις βαλκανικές περιοχές της ενδοχώρας. Η απώλεια της οικονομικής και πολιτιστικής ζωής καθώς και οι αντισημιτικές εκδηλώσεις που ακολούθησαν, προκάλεσαν στους Σεφαραδίτες την επιθυμία για μετανάστευση που σύντομα έγινε πραγματικότητα. Στις 18 Αυγούστου 1917 μια μεγάλη φωτιά καταστρέφει ολόκληρο το κέντρο της πόλης, το πιο πυκνοκατοικημένο από την εβραϊκή κοινότητα. Σε 32 ώρες τα πάντα καταστρέφονται, σπίτια, συναγωγές, σχολεία, διοικητικές υπηρεσίες, αρχεία και βιβλιοθήκες και 10.000 εβραϊκές οικογένειες μένουν άστεγες. Η επανοικοδόμηση της πόλης δημιούργησε μεγάλα προβλήματα, επειδή η πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης ήταν να εκσυγχρονίσει τον πολεοδομικό σχεδιασμό και συγχρόνως να εξελληνίσει την πόλη. Ο εβραϊκός πληθυσμός, που κατείχε το 75% των ακινήτων του κέντρου της πόλης, επλήγη σκληρά από τις απαλλοτριώσεις και τη μετεγκατάστασή του σε άλλες συνοικίες, γεγονός που εκλήφθηκε ως αποκλεισμός των Εβραίων από το κέντρο της πόλης. Το 1922, η άφιξη 100.000 Ελλήνων ορθόδοξων προσφύγων από τη Μικρά Ασία μεταβάλλει ριζικά τον κοινωνικό και δημογραφικό ιστό της πόλης και ο εβραϊκός πληθυσμός αποτελεί πλέον μειοψηφία. Το 1924 επιβάλλεται η κυριακάτικη αργία των καταστημάτων, τα οποία συνήθως ήταν κλειστά μόνο το Σάββατο. Δύο ημέρες αργίας προκαλούσαν σημαντική στέρηση εσόδων στους εμπόρους. Επιπλέον, η κοινότητα αντιμετώπισε διογκούμενο αντισημιτισμό, με αποκορύφωμα τις αντιεβραϊκές ταραχές το 1931 στη συνοικία Κάμπελ. Όλοι αυτοί οι παράγοντες ώθησαν ένα μεγάλο μέρος της κοινότητας να μεταναστεύσει, πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, εγκαταλείποντας την πόλη, την οικογένεια και φίλους που δεν θα έβλεπε ξανά.

ΟΙ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΙ ΤΟΥ 1943 ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ. Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ο ακμάζων εβραϊκός πληθυσμός εξοντώθηκε. Το 1941, αριθμούσε ακόμη περίπου 56.000 Εβραίους. Στις 9 Απριλίου 1941 οι Γερμανοί εισέρχονται στην πόλη και λαμβάνονται τα πρώτα αντιεβραϊκά μέτρα. Αναστέλλεται η κυκλοφορία των εφημερίδων, επιτάσσονται καταστήματα και το νοσοκομείο Hirsch, λεηλατούνται κατοικίες, πραγματοποιούνται εξώσεις εκμισθωτών και συλλαμβάνονται και φυλακίζονται τα μέλη του συμβουλίου της κοινότητας. Η Γκεστάπο, στην έδρα της εβραϊκής κοινότητας κατάσχει τα αρχεία που είχαν ανασυγκροτηθεί μετά από την πυρκαγιά του 1917, τα οποία αργότερα θα βρεθούν στη Μόσχα απ’ όπου θα ανακτηθούν με δυσκολία. Στις 11 Ιουλίου του 1942, οι άντρες ηλικίας μεταξύ 18 και 45 ετών συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Ελευθερίας, ταπεινώθηκαν και κακοποιήθηκαν από τους Γερμανούς και κατόπιν στάλθηκαν σε καταναγκαστική εργασία. Κατά τον ιδιαίτερα βαρύ χειμώνα του 42-43, πολλοί πέθαναν από την πείνα και το κρύο. Τον Δεκέμβριο του 42, το εβραϊκό νεκροταφείο, με περίπου 400.000 τάφους, δηλαδή με ολόκληρη τη γενεαλογία των οικογενειών, κατά το μεγαλύτερό του μέρος καταστράφηκε με αξίνες από εργάτες. Οι σπασμένες πέτρες χρησιμοποιήθηκαν από τους κατοίκους ως δομικά υλικά και στη θέση του νεκροταφείου χτίστηκε η σημερινή πανεπιστημιούπολη. Συνειδητοποιώντας τον κίνδυνο, μερικοί κατόρθωσαν να διαφύγουν στα βουνά και να ενταχθούν στην αντίσταση με τους Έλληνες αντάρτες. Πολλές χριστιανικές οικογένειες ανέλαβαν τον κίνδυνο να αποκρύψουν ενήλικες και παιδιά που κατόρθωσαν να διαφύγουν από τις συλλήψεις. Από τις αρχές του

Phoca PDF

1943, επιβλήθηκαν οι φυλετικοί νόμοι με εντολή της Επιτροπής Rosenberg, στερώντας όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα των Εβραίων, ενώ οι αξιωματικοί Alois Brunner και Dieter Wislicenny οργάνωσαν τους εκτοπισμούς. Επιβλήθηκε το κίτρινο άστρο και η συγκέντρωση σε γκέτο με απαγόρευση εξόδου. Διανεμήθηκαν έντυπα ώστε κάθε οικογένεια να δηλώσει όλη την ιδιοκτησία της, των οποίων εντύπων ένα μικρό μέρος βρίσκεται στο Μουσείο του Ολοκαυτώματος στην Ουάσιγκτον, και το οποίο δημοσιεύτηκε. Οι Εβραίοι μεταφέρθηκαν σταδιακά στο γκέτο Baron-Hirsch κοντά στον σιδηροδρομικό σταθμό, σημείο συγκέντρωσης και μεταφοράς τους στο Άουσβιτς. Οι κάτοχοι ισπανικού διαβατηρίου μεταφέρονταν στο Μπέργκεν Μπέλσεν ενώ οι κάτοχοι ιταλικού στην Αθήνα. Ο πρώτος συρμός θα αναχωρήσει στις 15 Μαρτίου και ο τελευταίος στις 2 Αυγούστου 1943. Συνολικά 19 συρμοί θα μεταφέρουν το 96% των Εβραίων από όλες τις κοινότητες της Βόρειας Ελλάδας και οι οποίοι θα εξοντωθούν. Το 1945 καταγράφηκε ότι επέζησε το 3,5%, δηλαδή 1950 άτομα. Κατόπιν, παρατηρήθηκε μεταναστευτικό ρεύμα προς την Παλαιστίνη και τη Γαλλία, παρά το ότι στο Drancy συγκεντρώθηκαν και εκτοπίστηκαν χιλιάδες Εβραίοι Θεσσαλονικείς που είχαν μεταναστεύσει στη Γαλλία πριν από τον πόλεμο.

ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΡΕΥΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΓΑΛΛΙΑ. Αν και αρκετές χώρες προσέφεραν δυνατότητα ασύλου στους Θεσσαλονικείς, μεταξύ των οποίων και χώρες της Νότιας Αμερικής, λόγω της ισπανικής γλώσσας, η Γαλλία υπήρξε, κατά τη δεκαετία του 1920, η κύρια χώρα υποδοχής πολλών θεσσαλονικέων, επειδή μιλούσαν τη γαλλική γλώσσα. Πολύ γρήγορα φρόντισαν να πολιτογραφηθούν Γάλλοι. Στο Παρίσι, οι μεσαίου εισοδήματος Εβραίοι Θεσσαλονικείς εγκαταστάθηκαν κυρίως στο 11ο διαμέρισμα και στην περιοχή Roquette, σχηματίζοντας την περιοχή των “Ανατολικών Εβραίων”. Οι πιο πλούσιες οικογένειες επέλεξαν το 9ο διαμέρισμα, στην πλευρά της οδού Cadet και οι πλουσιότεροι μετακόμισαν στο 17ο, γύρω από την πλατεία Pereire. Η Μασσαλία, ως λιμάνι, επιλέχθηκε ως τόπος κατοικίας από μέλη των οικογενειών Allatini, Gattegno, Modiano, Salmona, Saltiel ή Saporta. Οι περισσότεροι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης έφτασαν στη Γαλλία με σταθερή πρόθεση να αφομοιωθούν πλήρως, να ενσωματωθούν στη χώρα υποδοχής και να ριζώσουν εκεί. Στα νεογέννητα δόθηκαν γαλλικά αντί για τα παραδοσιακά ονόματα. Η γαλλική γλώσσα αντικατέστησε την ιουδοϊσπανική και οι οθωμανικές τους ιδιαιτερότητες σταδιακά εξαλείφθηκαν. Με αυτόν τον τρόπο, συνειδητά, ο πολιτισμός της Θεσσαλονίκης δεν μεταδόθηκε ή μεταφέρθηκε ελάχιστα έως καθόλου στη νέα γενιά που γεννήθηκε στη Γαλλία. Διατηρούνται μόνο μερικές συνταγές μαγειρικής.

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑΣ. Οι απόγονοι των Εβραίων της Θεσσαλονίκης που έγιναν Γάλλοι πολίτες, που αφομοιώθηκαν πλήρως και αποτελούν γενικά την τρίτη γενιά, σήμερα εκδηλώνουν ενδιαφέρον για τη γενεαλογία τους πραγματοποιώντας γενεαλογικές έρευνες και δημιουργώντας ιστοτόπους. Η γνώση του πολιτιστικού και ιστορικού πλαισίου μέσα στο οποίο έζησε μια οικογένεια είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για να κατανοήσουν τα μέλη της την προέλευσή τους. Επομένως, είναι αναγκαία μια αναδρομή στον 19ο και στις αρχές του 20ου αιώνα στη Θεσσαλονίκη. Οι εφημερίδες Le Journal de Salonique και Le Progrès de Salonique αποτελούν εξαιρετικές πηγές έρευνας, επειδή σε αυτές υπάρχουν αναγγελίες γάμων και θανάτων, εκδηλώσεις και διαφημίσεις. Αντανακλούν την κοινωνία και μας αποκαλύπτουν τα έθιμα και την καθημερινή ζωή της εποχής. Η πόλη ήταν τότε

Phoca PDF

οθωμανική, αλλά το Journal de Salonique κυκλοφορούσε στα γαλλικά. Η ιεραρχημένη κοινωνία της Θεσσαλονίκης ήταν χωρισμένη, όπως εξάλλου παντού, σε πολλές κοινωνικές τάξεις, οι οποίες δεν κατοικούσαν απαραίτητα στην ίδια συνοικία. Την πολύ υψηλή αστική τάξη αποτελούσαν οι οικογένειες των Λιβούρνων οι οποίες κατοικούσαν κυρίως στη Συνοικία των Εξοχών, ανατολικά του κέντρου της πόλης (η σημερινή λεωφόρος Βασιλίσσης Όλγας). Σήμερα, μπορεί κανείς να θαυμάσει τη βίλα Allatini, που φιλοξενεί την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και τη βίλα Casa Bianca, η οποία ανήκε στον DinoFernandez-Diaz και έχει μετατραπεί σε Δημοτική Πινακοθήκη. Στην οικογένεια Allatini, οι γάμοι νοούνταν μόνον μέσα στην κάστα των Λιβούρνων, όπως μπορεί να παρατηρηθεί και στο γενεαλογικό δέντρο του Lazare Allatini, πατέρα του διάσημου γιατρού Moïse Allatini του οποίου η οικογένεια θα μεταναστεύσει πολύ νωρίς στη Μασσαλία. Η μεγάλη ανατολίτικη αστική τάξη, απαρτιζόταν από σημαντικές προσωπικότητες της πόλης που κατοικούσαν επίσης στη Συνοικία των Εξοχών, όπου εξακολουθεί να βρίσκεται η βίλα Mordoh, στην οποία στεγάζονται διοικητικά γραφεία της πόλης και η Villa Jacob Modiano που μετατράπηκε σε Λαογραφικό και Εθνογραφικό Μουσείο. Την κορυφή της πυραμίδας κατείχε η πολύ ισχυρή οικογένεια Modiano, που εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη στα τέλη του 16ου αιώνα. Οι αρραβώνες και οι γάμοι συνάπτονταν μεταξύ σημαντικών προσωπικοτήτων και εμφανιζόταν στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων. Η μεσαία αστική τάξη καταλάμβανε ολόκληρο το κέντρο της πόλης, το οποίο αποτελούσε το εμπορικό και τραπεζικό κέντρο και στο οποίο λειτουργούσε επιχειρήσεις στην οδό Sabri Pasha (σήμερα οδός Βενιζέλου). Εδώ κατοικούσαν πολλές σημαίνουσες προσωπικότητες, καθώς και λίγο πιο δυτικά, στη συνοικία των Φράγκων, όπου συνυπήρχαν η μεγάλη και η μεσαία αστική τάξη. Η αγορά Modiano, που εξακολουθεί να υπάρχει, βρίσκεται στο κέντρο, ενώ στην περιοχή των Φράγκων, δίπλα στην τράπεζα της οικογένειας Allatini υπήρχε και η έπαυλή της. Αρραβώνες, γάμοι, θάνατοι και, σε μικρότερο βαθμό, γεννήσεις και περιτομές τροφοδοτούσαν τα “κουτσομπολιά της πόλης” των εφημερίδων. Ήταν μέρος της κοινωνικής ζωής της πόλης, την οποία περιέγραφαν οι δημοσιογράφοι με την πολύ λουλουδένια γλώσσα της εποχής. Ένα οθωμανικό έθιμο σε αυτό το σεφαραδίτικο περιβάλλον ήταν η αναγραφή της ώρας στα προσκλητήρια γάμων. Πρέπει να σημειωθεί ότι πιο συχνά χρησιμοποιούσαν την “τουρκική ώρα”. Αυτή η “alaturca” παράδοση βασίζεται στη δύση του ήλιου. Η ημέρα ήταν χωρισμένη σε δύο 12ώρα, δηλαδή από τη 1 έως τις 12, και ξανά, από τη 1 έως τις 12. Ρύθμιζαν το ρολόι τους την ώρα του ηλιοβασιλέματος, όταν ο μουεζίνης ανέβαινε στο μιναρέ για τη βραδινή προσευχή. Σε μερικές οικογένειες, ήταν της μόδας να δείχνουν ότι είχαν επιλέξει τον σύγχρονο κόσμο, προτιμώντας τον όρο «φραγκική ή alafranca» που σημαίνει «κατά τον δυτικό τρόπο». Οι οικογένειες των μεταναστών δεν είχαν λησμονηθεί και τα νέα από τη Γαλλία έφταναν τακτικά στις εφημερίδες της Θεσσαλονίκης για να ανακοινώσουν αρραβώνες, γάμους και θανάτους. Επομένως, για τις οικογένειες των αστικών τάξεων οι γενεαλογικές πηγές είναι περισσότερο προσιτές επειδή τα οικογενειακά τους γεγονότα εμφανίζονταν στις εφημερίδες. Η λαϊκή τάξη, αποτελούσε την πλειοψηφία του πληθυσμού, κατοικούσε στη συνοικία του ελαιοτριβείου κοντά στο λιμάνι, στα δυτικά της πόλης (σημερινή συνοικία Λαδάδικα) καθώς και στη συνοικία του Βαρδάρη, λίγο βορειότερα. Την αποτελούσαν λιμενεργάτες που φόρτο-εκφόρτωναν πλοία, αχθοφόροι που μετέφεραν στις πλάτες τους δοχεία λαδιού, ψαράδες, ναυτικοί, πλανόδιοι πωλητές, εργάτες, αμαξάδες ή υπηρέτες. Ως επί το πλείστον, μιλούσαν μόνο ιουδοϊσπανικά.

Phoca PDF

Δυστυχώς, είναι η τάξη που γνωρίζουμε λιγότερο. Οι γάμοι τους δεν ανακοινωνόταν ποτέ στον Τύπο και έπρεπε να συμβεί κάποιο ιδιαίτερο γεγονός, συχνά τραγικό, για να υπάρξει αναφορά στον τύπο. Σύμφωνα με υπάρχουσες πληροφορίες, οι θάνατοι συχνά προέρχονταν από πνιγμό, πτώση σε πηγάδια ή ακόμη και αυτοκτονία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. Συμπεραίνουμε ότι οι μεταναστεύσεις και οι εκτοπισμοί αποδυνάμωσαν τρομερά την εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης, η οποία σήμερα απαριθμεί μόλις 900 μέλη, έναντι των 56.000 πριν τον τελευταίο πόλεμο. Σήμερα, στη Γαλλία η κοινότητα είναι η πιο πολυάριθμη και μπορεί να τονιστεί ότι ορισμένες από τις προσωπικότητες αυτής της χώρας, είναι απόγονοι αυτών των οικογενειών που είχαν μεταναστεύσει. Αλλά πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι οι ισπανοεβραϊκές παραδόσεις εξαφανίστηκαν. Έχοντας επίγνωση αυτής της πολιτιστικής απώλειας, ο γιατρός Vidal Modiano, ήδη από το 1919, και οι Jean Carasso, Alain Toledo και Haim Sephiha δημιούργησαν Συλλόγους στο Παρίσι, όπως: η Ένωση των Σεφαραδιτών Εβραίων της Γαλλίας, ο Σύλλογος La Lettre Sépharade που αντικαταστάθηκε πλέον από τον Σύλλογο Aki Estamos και οι Σύλλογοι Muestros Dezaparecidos, al Syete, Vidas Largas, φορείς διάδοσης της ιουδοϊσπανικής γλώσσας, κουζίνας και πολιτισμού. Η μητρική γλώσσα των οικογενειών μας, που ονομάζεται Judezmo ή djidyo ή spanyiolit σήμερα διδάσκεται στην INALCO και από το 2001 είναι υπό την προστασία της UNESCO. Στις μέρες μας, η Γαλλία υποστηρίζει πολύ τις γενεαλογικές έρευνες και οι πηγές είναι εύκολα προσβάσιμες. Αναφέρονται τα Ληξιαρχεία Παρισίων και άλλων γαλλικών πόλεων που έχουν ψηφιοποιηθεί και είναι άμεσα προσβάσιμα ηλεκτρονικά, τα αρχεία των εφημερίδων της Θεσσαλονίκης στην AIU και στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας στο Παρίσι και τα αρχεία πολιτογράφησης, που βρίσκονται στα Αρχεία στο Pierrefitte στα προάστια του Παρισιού και είναι προσβάσιμα στο κοινό και είναι ενθαρρυντικό το ενδιαφέρον της τελευταίας γενιάς για την οικογενειακή της ιστορία. Μας κάνει να ελπίζουμε ότι ο πολιτισμός και οι παραδόσεις μπορούν να μεταδοθούν μέσω της γενεαλογίας.

Πηγή: ιστότοπος parallaximag.gr, 26.7.20, της Anne Marie Faraggi Rychner.

Phoca PDF